

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	--	--

Kincseink érdekében.

(Vége.)

S most már kérdezzük, nem mind ez jele annak, hogy zürzavaros viszonyok veszik körül hazánkban az egyházi és iskolai ügyeket, melyek között nekünk, protestánsoknak egyebet tennünk nem lehet, mint kincseink, iskoláink érdekében ébren lenni s azokat minden oly változástól, mely a protestantismusnak árthatna, távol tartani. Annál inkább, mert ha a minister ur az egyházi aspiratióktól fél, ezek alatt csakis a róm. kath. egyház aspiratióit értheti, melyek öröktől fogva oda törekedtek, hogy az állam minden intézkedései tőlük függjenek s első sorban céljaikat mozdítsák elő. Tudtunkkal a hazai protestantismus soha sem vágyódott azon dicsőség után, hogy a protestáns theokratia foglaljon trónust országunkban. Sőt ellenkezőleg, épen a protestáns elv legbiztosabb alapja a modern államszerkezetnek, s mi azon pillanatban, melyben meggyőződünk, hogy a kormány a róm. kath. eszmék és követelésektől nem befolyásoltatik, készséggel elismerjük az államnak teljes jogát az iskolák kérdéseit igényei szerint megoldani. Arra utal az „Ellenőr“ cikke, hogy mert a felekezetek nem hajlandók, viszonyaikat egymás között és az állam közt rendezni, beköszönt majd a mozgalom, mely egy szempillant alatt a régit elsöpri. Igen, de alkotmányos államban épen a kormány és a törvényhozó testület tiszte és hivatása, az országot ily eshetőségektől megóvni. Avagy kevésbé kellemetleneknek képzelhetni-e ily megrázkódtató mozgalmakat, mint ama kis porfelleget, melyet az ügynek parlamentarizmus elintézése felvesz. Mindenesetre szép dolog jósnak lenni, de üdvösebb, tetteket végezni s a netán utunkba gördülő nehézségekkel dicsően megküzdni.

Ime, mint multunk, ugy jelenünk is egyiránt csak azt

mutatják, hogy nyilvános iskolai viszonyaink nem a jogállam szempontjából, hanem azon érdekek nyomán találnak megoldást, melyeket a még mindig uralkodó róm. kath. egyház saját dicsősége tekintetében folytonosan pártol. — Ha ma iskolaügyünk fejlődéséről említés tétetik, nagy elismeréssel emeltetnek ki az érsekek és püspökök e célra tett ajándékai, de azon áldozatok és ama buzgóság, melyek a protestánsok iskoláik fentartására fordítanak, alig érintetnek. Ellenben ha egy esetleg előterjesztett felsőbb tanodai törvényjavaslattal szemben oly álláspontot foglalunk, melyet iskoláink érdekében foglalnunk kell, akkor szemrehányásokkal illetetünk s számittatunk azokhoz, kik minden körülmények között malcontentek s minden legcsekélyebb állami intézkedésből előszeretettel sérelmet csinálnak, mintha multunk és jelenünk egészen ismeretlen volna.

De mi nem szoktunk csupa unatkozásból opponálni; mellettünk bizonyít hazánk történelme, hogy a haza érdekében készek voltunk minden pillanatban kilépni a harcsikra, ha egyházunk üdve a letiprás veszélyének kitéve nem volt. Valószínűleg meg csak elvalahára hazánkban a tökéletes jogegyenlőség a vallásfelekezetek között; szünjünk csak meg mostoha gyermekei lenni a kormányi intézkedéseknek és tapasztalni fogja a világ, hogy hazánk épen a protestánsok támogatására legbiztosabban számíthat akkor, midőn a jogállamok magaslatára való emelése napirendre kerül. Mig ezen jogegyenlőség nem létezik, kötelességünk legdrágább kincseink, iskoláink érdekében felszólalni és azokat a mi protestáns haladásunk, a valódi haladás szellemében egyházunk és a haza javára ápolni és fejleszteni.

Bierbrunner Gusztáv.

A XLVI. zsoltár átirata.

Az Isten a mi reménységünk,
Midőn reánk tör ellenségünk.
Zugjon felettünk bármi vész,
Ő mindig oltalmába vész.
Azért, ha reng a föld inogva
S hegyek merülnek a habokba:
Mi állunk és nem rettegünk,
Mert Isten akkor is velünk!

Ha zug a tenger és kicsapva,
Mindent befed sűrű iszapja;
Ha olvad a föld mint salak
S a hegyek összeomlanak:
Fölkél az Ur s parancs szavára
Lecsendesül a viz dagálya,
Megáll a föld mint sziklagát
És semmi vész nekünk nem árt.

Ha népek haddal törve rajtunk,
Inségünkben nyögven sóhajtunk;
Ha országok támadva ránk,
Már-már a vérbe fuladánk:
Kél a népeknek fejedelme
S egy szavával hadakat ver le;
S kopják, ivék porba hullnak
Tekintetén a nagy Urnak.

Tekintsétek az ő munkáit,
Hatalma menten kiviláglik
A föld kereksege előtt,
Hogy minden nép ismerje őt;
Ki szórva büntető villámot,
Csinál a földön pusztaságot;
S hatalma népeket törül,
Örökre a föld színirül.

Ő a népeknek Ura, atyja,
Dolgaikat ő igazgatja.
Hatalmával ha ő velünk,
Ki lehet akkor ellenünk?
Bizzunk azért ő benne bátran,
Mintha lennénk erős kővárban;
S bizonynyal Ő velünk leszen,
S megsegít minket kegyesen.

Illyés Bálint

Felekezeti gymnasiumaink jövője.

(Folytatás.)

II.

Bocsásson meg az olvasó, ha szives türelmével immár tulságosan is visszaélve, még sem tudok a gymnasiumi végvizsgálatok kérdéséről megválni a nélkül, hogy újra ne hangsúlyozzam azon meggyőződésemet, melyszerint mindaddig, míg a gymnasiumi végvizsgálat tartására vagy oly-

forma módszer nem állapittatik meg, a minő Angliában divatos s melynek átplántálását Dr. Felméri is kiválóan ajánlja nagy tanulmányában, vagy legalább olyanforma, a minő Zürichben követték, melynek mindkettőnek alapelve, hogy az illető középiskola is felelős legyen tanítványai képzettségéért, középiskolai tanügyünk kellőleg emelkedni nem fog.

Egyetemi felvételi vizsgálatná változtatni az érettségi vizsgálatot én sem szeretném. Mi most — úgy látszik legalább nem a valódi komoly tudományos törekvések korszakát éljük, legalább több egyetemi tanárunknál is feltűnő az a törekvés, hogy boltjának minden portékáját a kirakatba állítsa s még megérhetnök, hogy a VIII. gymn. oszt. tanuló-tól olyan képzettséget kívánának, a minővel ők magok rendelkeznek. De azt szükségesnek tartom, hogy nekik is illő befolyásuk legyen a gymn. végzett tanuló képzettsége felől kimondandó ítélet megállapításába. Mikép gondolnám ezt eszközölhetőnek, majd elmondom e dolgozat végén. Itt csak annyit még, hogy ha p. o. egy minden középiskola felett álló hatóság mondaná ki az elfogulatlan és szigorú ítéletet az egyes iskolák elbocsátott tanítványai felett, ennek az én felfogásom szerint nem csak az lenne a jó követkevése, hogy a közönség önnön maga keresné az olyan iskolákat, melyek növendékei közül legkevesebb szokott lenni a végvizsgálatokon visszavetettek száma, tehát maga gyámolítaná és pártfogolná a komoly realitást és szigorúságot s belátná, hogy a gymn. tanulónak csakugyan tanulás a feladata, nem pedig a gymn. VIII. osztályának minél könnyebb módon átuszása, hanem az egyes tanárkarok s ezek tagjai a tanárok is oda lennének szorítva, hogy minél jobban tanítsanak; be kellene szüntetni a nagyhangú előadásokat, melyek legtöbb esetben csak arra valók, hogy a tanuló lássa, milyen sokat tud az ő tanára, de a melyeknek a tanuló a legtöbb esetben nem veszi semmi hasznát, — meg kellene szüntetni a népszerűség keresésből eredő felületeskedést is, s megkeresni a komoly tanítás legjobb módját s mindenkinek a saját és iskolája becsülete érdekében a lehető legszigorubbán járni el.

Ily kellő komolyságu végvizsgálat mellett teljesen felesleges volna aztán a tanárnak kezét-lábát úgy megkötni mint ezt a törvényjavaslat akarja tenni. Mert p. o. hogy miképen biztosítja a tanítás jóságát az, ha kimondjuk, hogy a tanár nem taníthat többet heti 25 óránál, én a gyarló eszemmel nem tudom belátni. Ez a rendelkezés olyanformát feltételez, hogy a munkabírás közt egyénenkint nincsen különbség, egy beteges ember ép annyit tud jól dolgozni mint egy acrobata, egy java erejében levő semmivel sem többet, mint egy elesett öreg. Hát a különböző népességű osztályokban végzett tanítási munka fárasztó voltát véve fel, nincs semmi különbség? Ki hinné, hogy ép olyan terhemre volt p. o. nekem egy kis szobában 7-8 tagból álló osztálynak tanítása, mint másik évben 120 kezdőé? Hát azt ki bizonyítja be, hogy ha én hetenkint 25 órát tanítok, azon a 25 órán lelkiismeretesen, sikeresen fogok dolgozni, de ha még egy 26-dikat vállalnék, rögtön meglazulna a lelkiismeretem? Tudom, hogy ez intézkedés célja az, hogy a tanár ne legyen tulterhelve, ne fárassza ki magát annyira, hogy a leczkéken való jelenléte úgy szólva csak testi jelenlét legyen. De másfelől meg azt kérdelem, nem jobb volna a tanítás sikere szempontjából, azt meghatározva, hogy mennyi

dologra kötelezhető a tanár, annak megítélését, hogy mennyit bír ő el? magára hagyni, hanem annak nézni szorosán utána, jól dolgozott-e? mint ilyen külső, a dolog lényegéig teljességgel nem ható intézkedéssel megkötni az egyént s még sem biztosítani semmivel a cél elérését. — Hát azt ki fogja és miképen ellenőrizni, hogy még az általok adott magánórákkal együtt se haladja túl a tanárok heti óraszámát a fent említett maximumot? Rendőrt fognak állítani minden egyes tanár mellé vagy a kutatások ezen tere kizárólag vagy főképen az árulkodások és besugásoknak lesz fentartva? Hát azt nem volna czélszerű törvényben meghatározni, hogy tudományos foglalkozással hetenkint hány órát szabad eltölteni a tanárnak, mert hiszen igen sok, sőt legtöbb esetben nehezebb, fárasztóbb az észre nézve a komoly tanulmányozás, mint a gymn. tanítás. Milyen csinosan venné ki magát, ha egy §-ban ki volna szabva, hogy a 18 órára kötelezett tanár naponkint legfeljebb egy órát foglalkozhatik szakjába vágó tanulmányozással, különben állásától fel fog függesztetni.

Az sem utolsó dolog, hogy a tanár fizetéssel járó hivatal vagy rendes alkalmazást el nem vállalhat, természetesen még felsősége engedélyével sem. Magán tanítás útján legfeljebb 1 frtot kereshet naponkint, ha ugyan minden napra kap tanítványt, fizetéses alkalmazást nem fogadhat el, a fizetés minimuma nincs meghatározva, tehát valószínűleg csak olyan nyomoruságos lesz, mint eddig volt igen sok helyen, milyen jól fog aztán esni egy nagy családú tanárnak folyvást az anyagi bajokkal küzdeni, mennyire fogja áldani a törvényt, mely a keresés lehetőségét is elzárja előle, bizton tudván, hogy a családja sorsán tépelődő, anyagi bajoktól zaklatott lelkű tanár sokkal lelkesebben és sikeresebben tanít, mintha megengednék neki, hogy mind e bajtól megszabaduljon, természetesen oly módon, melyet előljárósága is a tanári diszes hivatalhoz hozzá illőnek tart. Sőt ha eddig saját intézeténél vagy egyházánál stb. volt valami olyan alkalmazása, melyből pótolta csekély fizetését s melynek dolgát kényelmesen elvégezhette esténként otthon, valószínűleg arról is le kell azonnal mondania ad majorem legis gloriam, hogy sikeresebben tudjon tanítani, mert hiszen nyilvánvaló, hogy p. o. egy egyházkerületi jegyző vagy kollégiumi levéltárnok azonnal képesebb lesz a tanításra, mihelyt beszüntetik a fizetését. Bizony nehéz az ilyen bölcshatározatokról satírárt nem írni. Ily eszközökkel akarni biztosítani a tanítás jóságát s mintegy belehajítani az ilyen intézkedésekkel a tanárt abba, hogy fedett utakon igyekezék megszerezni az anyagi jólétet, vagy legalább türehető állapotot, aligha nem több mint egyszerűség.

(Folyt. köv.)

179-dik ének

Dicsőült helyeken stb kiigazítva.

Oh dicsőült lelkek mennyei paradicsoma!
Buzgó áhitattal te reád emlékezünk ma:
Mert az Ur a tél jégsirjából,
A meleg tavaszt feltámasztá,
S szép paradicsommá alkotá.

A sirjából kikelt tavasz nyájas ábrázattal
Közelg, — feldiszitve keble nyiló virágokkal;
Remény s öröm fakad nyomában,
S áldó karjait kiterjesztve —
Hegyet, völgyet virággal hint be.

Oh ti kedves szüzek! Isten virágos kertének
Bájos virágai, virágozzatok Isennek:
Ártatlanságtok koszoruját,
A bün fagya meg ne hervassza,
Igy lesz szép éltetek tavasza.

Oh ti kedves ifjak, Isten drága csemetéi!
Ti vagytok a szülők, vallás s haza reményei:
Ifjuságtok tavasz virágát,
Hүн ápoljátok, őrizzétek,
Gyümölcsét égne szenteljétek.

Kertek és ligetek virággazdag ékessége,
Szőlőhegyek, völgyek, csergő patakok szépsége:
Remény színbe öltözött mezők,
Ti illatozó liliomok,
A teremőt magasztaljátok.

Ti vándormadarak, hozzánk visszatért vendégek,
Minden csuszó-mászó életre ébredett férgek,
Ti szépen zengő fülemilék:
Mind! . . a kik lakjátok országát,
Hirdessétek az Ur jóságát.

Két paradicsoma van az égi jó Atyának,
Főnt az angyaloknak, itt lent a föld vándorának;
De mily különbség van közöttük:
Ott fent örök üdv és békesség,
Itt kárhozat és békétlenség.

Ott főnt örök tavasz, örökké tartó boldogság;
Itt hervadó tavasz, szenvedés és nyomoruság:
Oh angyalok s dicsőült lelkek!
Hogy lelkünk hozzátok mehessen,
Röpüljétek órák sebesen.

Bölcshatározat remeki! a kik képét viselitek,
A kik jóságától halhatlan lelket nyertetek;
Nézzétek az örökkévalót —
Munkáiban, és imádjátok,
Egy szívvvel és szájjal mondjátok:

Felséges Uristen! egyedül csak tiéd hálánk,
Mert egyedül te vagy hүн szerető édes Atyánk,
A ki soha meg nem változol,
Ki szent ígéreted megtartod,
Száljon reánk égi áldásod!

Nagy Sándor,
lábodi ref. lelkész.

A XXIX. zsoltár átírata.

Földi nagy hatalmasok!
Kiknek nagy hatalmatok
Lenn az emberek felett:
Hajtsatok térdet, fejet,
A menny és a föld urának,
Meghódolva szent szavának;
Mert csak tőle függenek
Égen földön mindenek.

Az Ur szava ha zendül,
Ég és föld összerendül.
Menyörgő harsonája
Az erdőt szétzilálja.
Reszket a Libánus orma
S a czedrusok dölnek porba;
Habját a tenger kicsapja,
S nyögve fut a puszták vadja.

Az ur lelke lebegett
A nagy vizözön felett.
A tengerhabon ma is
Ő védelmező paizs;
Ő ül, mint királyi széken,
Tartva a habokat féken;
S az ég ha szórja villámit:
Az ő hatalma villámlik.

Ő országol mindenem,
Fenn az égen s ide lenn;
Ki hatalmat osztogat,
S leveri a nagyokat.
Ő a békeesség adója,
Népeit ő védi, ójja . . .
Azért az ő templomában
Dicsérvétek őt mindnyájan!

Illyés Bálint.

A balogi Cantionale.

(Vége.)

330. Goszpodin raczi san Pastir mug =
Az ur énnekem pásztorom. — Megy rá a 141-ik ismeretes
ének: „Hálát adok néked menybeli isten.“ — Nem szláv
dallam, hanem a Szenczi Molnár A. XXIII. Zsoltárának for-
ditása, mert ott van a magyar szöveg is. — Erről a 141.
énekről (az 1675-iki lőcsei énekesben látván magyarul
nyomatva először) helytelenül irtam a Budapesti
„Prot. egyh. és isk. lap.“ 1881. év f. 38. sz. 1215. hasábján,
helytelen állítást ugyanazon lap. 40. számában Szilágyi
Gábor ur némileg helyre igazítá, hogy t. i. a Hanoviában
1608-ban kiadott zsoltárok után jelent meg, (igenis ugyan-
ezen könyv nálam is meg van már most, s csakugyan benne
van, — de benne van az Oppenheimeri 1607-iki első kiadá-
sban is, s miután a francia énekek között még eddig nyo-
mára nem akadtam, Szenczi Molnár Albert műveül
tartom.

331. Pri j kossani dne toho = E dicsőséges na-
pon. Megy rá az ismeretes hussita ének: „Adjunk hálát az ur-
nak mert érdemli,“ ma 157.

474. Milosztiv nad besdy P. N. (Pannas.) =
Megkegyelmez a megrontottaknak az ur. Megy rá a 69-ik
magyar zsoltár: Siess nagy ur isten én segítségemre, melyet
irt Barát István. Meg van az újabb korig. Dallama igen szép
moll menetű (én mollban irtam át), de tiszta anapaes-
tusokból állván — s dactylussal (értve a magyar dac-
tylust) nem lévén összefordítva, magyar ének dalla-
mául nem használható.

547. Posluhni Goszpodin Bogh nasse =
Irgalmas az ur a mi Istenünk. Megy rá a 143. magyar zsol-
tár: Hallgass meg Atya Isten a mi szükségünket. A régi
énekesben e zsoltár más dallamra van.

Egy német dallam is van, — a

276. lapon így: Nota Nemetül: hailig hailig ist der
her Gott. Megy rá ez a pünkösti ének: Régi pünköstnek
idején, jöve Sionból az törvény. A régi énekesben ezt az „Uj
világosság“ dallamán énekelték.

A mai 139. éneket én az 1675-diki lőcseiben láttam
először, ebbe meg van a 618. lapon. Itt is mint a régi
énekesekben 5 verssel. A negyedik — trivialis kifejezései
miatt — ma ki van hagyva. Tehát ez az ének a XVII. szá-
zad közepén már létezett, ennél régebben nem láttam.

De a minék leginkább megörültem az, hogy feltaláltam
benne egy régi kedves énekünk szerzőjét, kit már hosszú
évek során át kutatok. Ugyanis:

A 696. lapon ott van a „Kegyes Jézus én imádsá-
gomra“ most 173. énekünk s fölé e szavak írva: „Jacobi
Regij, Pastoris Rosnav. Eccla Hung.“ Hiven
utána járván a dolognak, ez év márczius 27-ről kapom
főtiszt Czékus püspök ur nagybecsü tudósítását, hogy:
Regius vagy Király Jakab 1656-tól 1687-ig volt
papja a rozsnyói ev. magyar gyülekezetnek
és pedig számra nézve hetedik! Az időben két lelkész
működött ott, s a német elem sokkal erősebb volt mint a
magyar, mai nap azonban már kizárólag csak magyar a
gyülekezet.

Ez a „Kegyes Jézus“ tulajdonképen a Batizi András-
tól szerzett s mai nap 172. sz. a. álló „Jer dicsérvük az
Istennék fiát, a szép szűznek szentséges magzatját“
kezdetű XVI. századi gyönyörű ének kiváló szép magyar
dallamára iratott, — hogy történt mégis hogy nem? a dal-
lamot az eredeti szövegből erre irták át! Legalább már a
17. század második felében így volt! s ma is így van. Min-
denesetre óhajtandó, hogy a dallam, ne az egy század-
dal később született „Kegyes Jézus“-hoz, hanem az
eredeti 16. századi szöveghez irassék. Mit — ha Isten éltet
— meg is cselekszem.

Miután ez ének — a sok igazítás és javítás által —
eredeti alakjából egészen ki van vetköztetve, im közlöm
ugy, a mint azt Regius Király Jakab megírta:

Kegyes Jesus én imádcságomra, hajts meg füled én
kialtasomra, jusson hozzád kérésem én jomra, ne vess Uram
vég napon pokolra.

Szomorkodtam undok bünöimért, fohaszkodtam sok
gonossagimért, félek Uram mert sok rutságomért, megutalod
ismérem bünöimért.

Chore Datan Abiram eseti,*) rettentenek szörnyű büntetési, Sodomának rettentnek eseti. Angyaloknak égből levetési.

Nem egy bűnöm néki mint Angyalnak, nem egy vétkem nékem mint Chorenak, sok rutságim engem meghalladnak, minden bűnöst nyilván felől mulnak.

Félek azért nem tagadom tuled, én Istenem ha elvetcz előled, bűnömért számkivetcz te tuled, jaj! lelkenek, ha elvetcz előled.

Uram Jézus valaha bűnöshez, ki te hozzád megtér siralmassan, tartottad-é bünit meg Embernek kegyelmessen nyultál-é mindenhez.

Dávid Királyt Magdolnát meg szanád, az Tékozló Fiat megfogadád, Péternek is siralmat meg szanád, Publikanust nagy kegyesen hivád.

Az Pokolban szidgyak sz. nevedet, karomlással illetik Istenségedet, hadd ditsérje Lölkem Fölségedet, mint Teremtél vedd arra életemet.

Kegyelmezz meg szegény arvaiddnak keservessen siró Fiaidnak, el-tévedett bujdosó juhodnak, megszóhatod fekéles mérgeidnek.

Sok vétkekkel tudom kegyes Jesus, haragodat ingerlem szép Jesus, légy Jesusom szabadítóm Krisztus, légy irgalmas szabadítóm Jesus.

Gyarló vagyok rest vagyok Istenem, te jól tudod, földből álló edény, egy kis féreg egy darab föld életem, migh akarod addig tart életem?

Illyen szegényt erőtlent sz. Atyám, illy Férgesckét, utalszé meg Uram, hiszen értem véredet sz. Attyam, mind kiontád még vóltál Jehovam.

Uram Jézus távol légyen tuled, irgalmasság ne fogyjon el tőled, ha pokolra vetcz pedig szerelmed, nem hasznal ugy nékem sz. keresztet.

Imádságom tudom hogy nem méltó, én Uram hogy tudom nem illendő, tégy méltóvá Jesus ki illendő, vagy örökké tőlem tisztelendő.

Segély segély én édes istenem, néked adom ma Lölkem ajánlom, kérlek hozzád fogadgy szép Jesusom, idvösségem életem Jesusom.

Te sz. kinod én oltalmam légyen, Sz. keresztet erősségem légyen, Sz. halálod én erdemem légyen, Uram Jesus Lölkem tied légyen.

Szent halálod halálunk óráján, erősítse Lölkünk hogy az Sátán, meg ne tsaljon az utolsó órán, kimulásunk hadd légyen jó órán.

Ezután következik mindjárt az „Én Istenem, sok nagy bűnöm“ ma 163. ének. Ez is a XVI. századból való német ének (szerző Rutilius Márton, weimari lelkész és esperes, szül. 1550., meghalt 1618.) mivel itt látom először magyarul, hajlandó vagyok Király Jakab fordításául tartani. A hat első verse néhány szó különbséggel ugyan az, a mi ma, a többiek szinte, de az eredetiben levő 7-dik vers el van hagyva, mely is így volt:

Mint kis madar, ha szél-véz jár, az Egh is által szakad, rejtek lyukban üres fákban, a hol bátran meg marad.

A 187. lap alljára oda van írva, hogy 1696-ban Zaviss János-é volt.

A 688. lapon van Sztárai Mihálynak egy éneke a poe-

nitentziáról és a hitről. Ez ének a XVI. s XVII. századi gyűjteményekben nincs meg s csak a XVII. utolján a „Zengedező menyei kar“ hozza.

Ad notam: Nagy bánatban Dávid mikoron vala.

Mennyi sokat szol az Isten Embernek, véget vetne sokféle bűneinek, Mert ideje léssen az itéletnek, az gonoszok nyilván pokolban mennek.

Irégy Eördög elveszte ez vilagot, hogy meg-csalá amaz első Ádámot, az elviszi az menyországot, és helyette ada az örök poklot.

Csudálatos Istennek nagy haragia, az bűneket hogy ő melj igen banya, bizonyága sok csapasa szora, az világnak nagy szamtalan sok kinya.

Halal vagyon mind az széles vilagon, sohol senki nem marad az vilagon, nem változik ezüstön sem aranyon, de tartozik hogy ő igyszer meghaljon.

Azért küldé az Ur Isten szent Fiát, meg-váltaná mint teremtett allatjat, és el venne rolunk ő nagy haragiat, Az pokolnak örökké való kinnjat.

Ez nem nem tsuda hogy az bűnben te esel, de nagy csoda hogy az bűnben lefekszel, bűneidből hamar ki nem fejtezől, és csak az egy Christusban nem öltözöl.

Lam mind esel csak keveset gondolnak, az emberek esznek isznak alusznak, az bűnökben fottig mind meg holtanak és többire lám mind megh vakultanak.

Sokan hallyak az Istennek mondását, de ugy vészik mint egy csufnak mondását, sőt nagy sokan szünni sollyak mondasat, rajok varják ő nagy tűzös haragiat.

Tudgyad Ember hogy megbüntet az Isten, ha meg nem térsz te bűneidből itten, azt állitod talán hogy ördög nincsen, gonoszságban azért vagy rabbilincsen.

Az bűnöknek fő jutalma az halál, Sz. Pál írja hogy az az örök halal, kivel minden az pokolra alá szál, bűneitől valaki itt meg nem vál.

Rozsas vagy te és igen meztelen, higgyied nem megy mennyországban ekképen, kérlek téged hogy ne essél kétségben, hanem bizzál Christusnak érdemében.

Igéreti ez bizonyal istennek, hogy valaki véget vet bűneinek, Christus által kellemetes Istennek, örököse léssen örök életnek.

Nagy sok heljen esküszik az Ur Isten, ne fekügiek csak az ember bűnében, hanem bizzek ő kegyelmesegiben, és nem veti bűneit szemeiben.

Változás nincs Istennek beszédében, valamit mond igaz megáll mindenben, jaj azoknak kik nem biznak ezekben, mert mindnyájan öltöznek az ördögben.

Sírás rivás és nagy fogcsikorgatás, az pokolban léssen örök kinlodás, kérlek ember idvezléshez lás, hogy örökké osztan te meg maradhass.

Nem csak ritka voltaért irtam le ez éneket, hanem azért is, hogy a kinek kedve telik benne, lássa meg a XVI. század egy sajtáságosan gyönyörű költészeti alakzatát. A coriambus, molossus-sal párosulva, egyik legszebb költészeti alak irodalmunkban, melyen ez egész ének írva van, ma is nagyon használatos ez, s népdalainkban feltalálható, péld.

Magasan re- | pül a daru | szépen | szól— | a molossus (— — —) oly gyönyörűen vánszorog le, hogy nem fér meg egy ütemben, hanem át megy a másikba s utoljánt nyug (pausa) tölti ki. Ivánka Sámuel ezen a méreten irta

*) IV. Móz. 16. rész. — K. 7.

a Sárospataki Lapok 16-dik számában szép nagypénteki énekét.

Vannak még sok amissumok e könyvben, miket hajdan a deákok (az iskolás gyermekek) kántáltak, például Karácsonkor:

In dulci júbilo,
Zengjen vig énekszó,
Mi megváltónk nyugszik
In praesepio,
És fénlík mint az fémés nap,
Matris in gremio
Alpha est et Omega,
Alpha est et O.

O JESU parvule,
Ó kisdéd Gyermetske,
Szívünk vigasztaljad
O Puer optime
Minden te javaiddal
Ó Princeps gloriae
Trahe nos post te
Trahe nos post te.

O Patris bonitas
O Fiúnak engedelme,
Mi mind elvesztünk volna
Per nostra crimina
De ó nekünk meg nyerte
Coelorum gaudia,
Eja qualia!
Eja qualia.

Ubi sunt gaudia,
Az menyei hajlékba,
Nagy örömmel éneklík
Nova cantica,
Mind az menyei karok
In Regis curia,
Eja gloria!
Eja gloria!

Van még a 177. lapon Máriának egy keserves éneke, mit gyerek koromban még hallottam a vásárokon éneklőkoldusoktól:

Jaj nekem nyavalásnak, jaj szegén Anyának, mert nem tudok fojamni senkihez árva mennyi bánatimban s fájaldalimban és keserüségemben.

Bezzeg most jajgathatok, és sirván zokokhatok, a keresztfánál álván fiamat fűgni látván, ó Istenem én életem, veled léssen halálom egyetemben.

Könyvezdegél két szemem, kesereg én bus szívem, mert földnek alkotója, lón ez világnak csufja, olly ártatlan mint az bárány, még is majd meg hal a Cálvárián.

Dicsőségnek királya (a többi nincs leírva).

Itt látom először a 635. lapon a mai 200-dik éneket, „Égi harmatért a vagy Essóért”: Tekints reánk ur isten, ma is csak nem szóról-szóra ugyanaz.

Az initalék legtöbbsnyire feketén, néhol szép színezéssel czifrázottak, s egynémelyik kiváló ügyességről tesz bizonyosságot.

Többféle kéz irta, némely üresen maradt levelekre későbbi egyének irtak be több kevesebb énekeket, melyek nagyon elütnek O c z o v a y ügyes, gyakorlott kezétől.

A 145-dik (üresen hagyott) lapon goromba betűkkel ez olvasható: Possidet hunc Librum Stephanus Osváth 1755-dik.

Miként fentebb mondám, e Cationale nem másolat, hanem collectió. Az időben ugyanis még igen sok (sőt mondhatnók legtöbbs) egyházban olyan volt az énekes könyv, a minőt a pap irt. — Im, a balogi egyház is bizonyosan ezt használta, mit buzgó lekipásztora irogatott innét-onnét össze, s talán nem is gondolá, hogy majdnem harmadfélszáz év múlva, áldást mond az ő emlékére egy ő hozzá hasonló falusi pap, ki az ilyenekben felettébb gyönyörködik.

Gyüd, ápril 17.

Kálmán Farkas.

A mezőföldi ref. egyházmegye üléséből.

A mezőföldi evang. ref. egyházmegye üresedésbe jutott világi elnökségére Bóné Géza cs. kir. kamarás és alispán ur megválasztatván, ünnepélyes beigtatása az egyház hagyományos szokásainak megtartása mellett, ápril 26-án történt meg. A megválasztott elnök a hozzá menesztett küldöttség élén, a reá váró közgyűlésben megjelenvén, elnöki székét a következő, nagy hatást keltett irány beszéddel foglalta el:

„Nagytiszteletű egyházmegyei Közgyűlés! Alig hangzot-tak el a kegyeletes emlékezet szavai, miket ezen egyházmegye egykori érdemdus világi elnökének elhunytá felettérett méltó fájdalom adott ajkainkra, s ime az egyházmegye hitbuzgó képviselői hódolva az egyház ősi szokásainak, mely szerint az egyház kormányzatában támadt lézag már a legközelebbi alkalommal betöltendő — ismét az elnöki szék köré gyűltek, hogy abba emeljék azt, kit bizalmukra méltónak ítéltek. — A hála mély érzetét kelti fel bennem, hogy ez egyházmegyének világi elnökségére a többség bizalma az én csekély személyemet szemelte ki, kit az egyház szolgálatában szerzett érdemek társain felül nem emelnek, kit e diszes állásban egyházmegyénk sok jeles tagja könnyen pótolhatott volna; de éppen ezen körülmény hatványozza a bizalom becsét, kétszerezzi bennem a hálát, fokozza a kötelesség érzetét. Nyilvános életem eddig átélte szaka a közszolgálatban telvén le, minden álláshoz polgártársaimnak — sokszor talán érdemetlenül is felém nyilvánuló bizalma folytán jutottam, s ezt én csak egy módon: a reám bizottaknak tőlem kitelhető pontos, hű és odaadó teljesítésével iparkodtam meghálálni. Ilynemű erkölcsi tartozásaim mai napon szaporodtak, érzem a tartozás nagyságát, melylyel az engem megtisztelő egyházmegyének mindenkorra lekötölezve vagyok. És miután a bizalomnak parancsszava előtt — főkép ha az az egyház szolgálatára szólít, mindenkinek meghajolni kell: a számomra kijelölt diszes helyet, másirányu igen sulyos és sokféle elfoglaltságaim mellett is, számolva az egyházmegye buzgó tagjainak szives támogatására, elfoglalni erkölcsi kötelességemnek ismerem. Korunk az anyagiság korszaka. A lázas tevékenység, mely csak az anyagi gyarapodás felé irányul, már-már eltereli a kedélyeket a szellemi világtól; a megélhetés nehéz gondjai megbénítják a szív és lélek nemesebb szárnyalásait; innét van, hogy a vallás és egyház iránti közömbösség szem-

látomást terjed s vele karöltve sülyednek az erkölcsök. — Ezen generációkra kiható káros áramlattal szemben őrt állani, e vészes iránynak gátot vetni, az egyház magasztos hivatása! ki e hivatás szolgálatába szegődik, az az emberiségnek, a hazának, a nemzetnek szolgál! S hogy a magyar protestáns egyház a keresztyénség üdvhozó tanainak terjesztése mellett, a magyar nemzetiség sajátlagos érdekeit évszázadok óta szolgálja, azt a történelem lapjai tanusítják. — Ezen lélekemelő tudatból nyertek erőt a küzdelemre őseink, kik nemcsak tevékenységüket, de ha kellett szabadságukat is áldozták egyházukért, mely már a sötétség századaiban magasan lobogtatta a felvilágosodás zászlóját, előharczosa volt a közszabadságnak mindenha, sőt nemrég multak el az idők, midőn a magyar nemzetiség fenntartásának is minden kísértést visszautasító, megingathatlan támaszát képezte. Kell, hogy e drága hagyomány buzdító ereje minden magyar protestánst lelkesítsen és az egyház szolgálatára vonakodás nélkül készen találjon; mert noha az idők s viszonyok változtak, vallásháboruk fegyverzöreje a művelődés hatalma előtt hinni szeretjük örökre elnémult, s az elnyomatás éveit a lelkiismeret teljes felszabadulásának sóvárogva várt korszaka váltotta fel, de egyházunk lélekemelő missiója párhuzamban az emberiség végnélküli pályafutásával örökké tartó s reá az erkölcsi művelődés terén nagy feladatok várnak, miket csak vállvetett ernyedetlen munkálkodással közelíthet meg. E tér az, melyre immár erőnk egész összegét összpontosítani kell, hogy jövőre is fenntarthassuk egyházunk számára azon helyet, mit őseink oly sok küzdelem után kivívtak; hogy az egyháznak s a hazának hitbuzgó, honszerető, isteni és emberi törvényeket egyaránt tisztelő hasznos polgárokat nevelvén, a nemzeti művelődés tényezői sorában ezentul is kiváló helyet foglalhassunk; hogy ekként az állami lét céljainak egyházunk körében való előmozdításával a magyar állam politikai erejének és tekintélyének emelésére is közreműködhessünk szem előtt tartván Krisztus urunk intését: Adjátok meg a császárnak ami a császáré, és Istennek a mi Istené! E magasztos törekvés elől kitérni senkinek sem szabad, habár csak porszemmel járulhatna is a nagy épület emeléséhez. Azért hálás szívvel hajlok meg a nagytiszteletű egyházmege akarata előtt, hogy alkalmat adott nekem e nemes versenyben, az eddiginél tágasabb, fontosabb, diszesebb szerepben részt vehetni. A főszempont, mely engem a reám ruházott diszes állás betöltésénél vezérelni fog, a protestáns egyház általános érdekeinek, ősi jogainak, önkormányzati hatáskörének minden irányban való tiszteletben tartása és ha kell védelmezése mellett saját egyházmege kulturális feladatainak előmozdítása; kiválólag pedig a lelkészek s tanítók a népnevelés ezen tiszteletre méltó apostolainak érdekeinek mindenkor megóvását legkedvesebb kötelességemnek ismerendem; mert meggyőződve vagyok, hogy valamint az állam biztos hatalma s tekintélye mai nap már a műveltségben rejlik, úgy mi is csak akkor foghatjuk a más felekezetek által méltán irigyelt autonomiánkban rejlő megbecsülhetlen kincseket az egyház és a haza javára értékesíthetni, ha az erkölcsnemesítés és népnevelés terén a kor kívánalmaival folyton lépést tartani, s az erre szükséges tényezők felett állandóan rendelkezni képesítve leendünk. E feladatok és szándékatok megközelítésénél az egyházmege érdemes tagjainak szíves rokonszenvére, támogatására s gyakran el-

nézésére is, kiválólag pedig bölcs és tapasztalt nagytiszteletű elnöktársam bizalmas utbaigazításaira leend szükségem, mit ezennel minden részről tisztelettel kikérve, s a megtisztelő bizalomért keblem mélyéből fakadó hálás köszönetemet ismételve, midőn a nekem felajánlott elnöki széket, a Mindenható áldásának reményében ezennel elfogalom, egyszersmind a mai közgyűlést megnyitottnak nyilvánítom. (Éljenzés.)

Észrevétel „a bihari ref. egyházmege tavaszi közgyűlése“ czimű tudósításra.

E becses lap f. é. 11-dik számában „Sárréti“ név alatt kelt, „a bihari ref. egyházmege közgyűlése“ czimű tudósításban csekély személyemről is említés tétetik. Nevezett tudósító ur ugyanis a m. telki ügyről szólva, azt állítja rólam, miszerint én a bihari traktusba „átplántáltam“ magam és hogy M. Telkiben mint időközi lelkész „ingyen szolgállok.“

Nem lévén barátja a személyeskedésnek, a fent említett vádakra elégnék tartom azzal felelni, ha a kezeim közt levő s erre vonatkozó hivatalos okmányokat nt. szerkesztő ur becses engedelmevel szórol szóra ide igtatom.

Ugyanis az elmúlt év december havában, a m. telki egyházi előjáróság nt. Gaál Imre bihari esperes urhoz egy kérvényt nyújtott be, melyben egyházokba egy időközi lelkész „kirendelését“ kérik, kinek fizetését ők az egyházi pénztár mellőzésével önkéntes adományaikból fedezendik.

Erre nt. esperes ur a következő végzést küldte a m. telki ref. egyháznak:

^{327/1881.} A ref. egyház érdemes Presbiteriumának M. Telkiben. — Vettem az érdemes presbiterium levelét, melyben okadatolja, hogy a szabályszerűen megtett minden törvényes előzmények után is 1881. december 18-dik napján lelkészválasztásba azért nem bocsátkozott, mert ismeretlenül senkit sem akar meghívni, arra pedig mint tagjainban földművelő, nem szakaszthatott a sok mezei munka miatt időt, hogy bárhol is lelkészt hallgathasson. Azt kérelmezi ebből folyólag, hogy a hivek önkéntes adományából kötelezőleg fedezendő 10 frt havi fizetésre hívasson egyházába 1882. évi ápril 24-ig időközi lelkészt. Bár kevésnek tartom a 10 frt havi dijt, de mert boldogult lelkészek özvegye és árváira abból semmi teher nem esik, leendvén az a hivek önkéntes ajándoka: beleegyezem abba, hogy időközi szolgálatra egy arra már képesített lelkészt — a majdan annak külön kiadandó elfogadhatási engedély mellett — hívhassanak, természetesen tudni fogja, hogy okmányait nálam kell előbb bemutatnia stb. stb.

Atyafiui üdvözlettel N. Kerekiben 1881. december 30. Gaál Imre esperes.

Ennek folytán a m. telki egyházi előjáróság az alant következő levelet intézte hozzám:

Nánássy Imre s. lelkész urnak.

Nt. Gaál Imre esperes urtól ^{327/1881.} arra nyervén felhatalmazást, hogy a köztünk üresedésbe levő lelkészi állomást az 1882. ápril 24-ig időközileg betölthessük; felkérjük t. urat, hogy ha nálunk az időközi lelkésziséget a fentirt időig elfogadni szíves leend, méltóztassék erről bennünket mielőbb értesíteni. — Mivel

pedig az özvegy lelkész nő végkép kielégítettet s az egyház pénztárát sem akarjuk több kiadással terhelni, mi egyesek a tiszteletes ur némi díjazására havonkint 10 frtot biztosítunk.

Ha reményünk s kívánságunk tiszt. ur megnyerhetésére teljesülni fog; úgy sziveskedjék a megerősítés és felhatalmazás végett esperes nt. Gaál Imre urhoz — e meghívásunk csatolása mellett — folyamodni. Tisztelettel maradtunk M. Telkiben 1882. január 2-án a m. telkii ref. egyház előljárói nevében Soós Imre m. k. gondnok, Szabó Gyula s. k. egyházi jegyző. — p. h.

Láthatja ezekből ugy a t. tudósító ur, mint az igen tisztelt közönség, miszerint én, a nevezett egyház által, előleges felhatalmazás s formászerű fizetéslevél útján hivatam meg időközi lelkészül, távolról sem áll tehát a t. tudósító ur által említett átplántálás és ingyen szolgálat.

Ennyit saját becsülem megvédése, s az igazság érdekében kötelességemnek ösmertem kinyilvánítani.
M. Telki 1882. ápril 22.

Nááassy Imre,
ref. id. lelkész.

D. Ember Pál egyháztörténelme.

Az első rendszeresnek s teljesnek mondható magyar prot. egyháztörténelem, mint tudjuk, a Debreczeni Ember Pál dolgozata, melyet Lampe 1728-ban, mint maga is bevallja, sok kihagyással, pótlással és lényeges változtatásokkal adott ki. E körülményhez számítva még azt, hogy az idegen nyelvű nyomdászok a tulajdon nevekben igen sok hibát ejtettek, nagyon igazolt és természetes volt az az óhaj, mely e század protestáns egyháztörténeleminél oly sokszor nyilatkozott, hogy t. i. vajha fel lehetne találni a valódi teljes és eredeti szerkezetű Ember-féle egyháztörténelemnek ha nem is eredeti, de legalább hű másolatú kéziratát. De ez óhaj egészen napjainkig nem teljesedett be. Keresték itt, keresték ott az Ember-féle eredeti munkát, de sikertelenül. Ves z p r é m i tudós debreczeni orvosnak (mint Biographia Medicorum II. 56. olvasható) egy példány birtokában volt; hogy hová lett? — nem tudjuk.

Az országos iparművészeti muzeum által rendezett könyvkiállítás alkalmából végre napfényre került az oly régóta, sikertelenül keresett kincs. Á g o s t o n J ó z s e f ur ugyanis, mint a könyvkiállítási k a l a u z 178. lapján olvasható, kiállítá Ember Pál eredeti szerkezetű egyháztörténelmének kéziratát.

A nagybecsű kézirat tulajdonosának lekötelező szives engedélye folytán alkalmam lévén annak egész szerkezetével, beosztásával s tartalmával bővebben is megismerkedni, sietek az eredményt az érdeklődőknek, e lapok útján, minél hamarabb tudomásukra adni.

A kézirat kötet nagy negyedréttü, számozva nincs; oly adat mely provenienciájáról nyujtana valami felvilágosítást, egyetlen egy sincs benne. Jelenlegi tulajdonosa a Fáy-család könyvtárából szerezte, ennyi az, amit e tekintetben eddig mondhatok. Többféle írás található benne, tehát többen másolták és pedig egyszerre, amit abból következtettek, hogy közben-közben számos üres lap található, anélkül hogy a szöveg megszakadna.

Első lapján, érdekes tollrajzok között, melyek kálvinista papokat és tanulókat ábrázolnak, az előczimlap foglal helyet: „Historia Ecclesiastica Regni Hungariae. Anno 1706.“ A második lap üres, a 3-ikon van a tulajdonképeni czim: „Historia Ecclesiastica Bipartita. — Enarrans parte prima: Ortum, Progressum et Incrementum religionis christianae purioris in Hungaria ad tempora usque Reformationis. — Parte secunda: Ortum et progressum reformationis in regnis Hungariae et Transylvaniae varia item ecclesiae evangelico reformatae Hungariae fata et vicissitudines ad nostram usque aetatem. Parti Secundae promittitur Introductio ad historiam eccl. Hung. ref. in septem divisa sectiones.

Singulari cura, industria et fidelitate, et variis ac variis, qua in publica luce prostantibus authoribus, qua vero ex rarior(i)bus, vetustissimis et recentioribus M. S. tis compilata.

A quodam DEI et Patriae gloriae Zelota, afflictissimo Christi in Hungaria servo.

A 4-ik lapot a mottók foglalják el:
2 Corinth. XI. 28–30.

Praeter ea, quae extrinsecus (patior) agmen meum (me circumstans) secundam diem (dictim) sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror, Si gloriari oportet, in infirmitatibus meis glorior

XII. 10.

ὄταν ἀσθενῶ τότε θυνάτος εἶμι.

Ovidius Libr. II. Tristium:

Eximius Patriae est facta referre labor.
Nonnulli codices sic habent:

Et pius est patriae facta referre labor.

Az 5-ik lapon Ember Pál nagyterjedelmű — hét levélnyi — előbeszéde következik, ezen czim alatt: Praeloquium ad eruditos omnium ordinum (Titulus cum honore) Exterarum nationum Candidum idem et quemvis pium Lectorem. E nagyfontosságú előszót, egész terjedelmében ez alkalommal több okokból még nem közölhetem, hanem csak kivonatilag adhatom.

A mindvégig szónoki hangon tartott előbeszéd kezdete igen szép és meleg apológiát tartalmaz a magyar prot. tudományosság mellett, amennyiben előadja, hogy a különféle kül- és belháborúk, üldöztetések, nem pedig a restség, tunyaság vagy közönyösség okai annak, hogy egész az ő koráig rendszeresnek és teljesnek mondható magy. prot. egyháztörténelem létre nem jöhetett. Majd elősorolja azokat, kik különféle műveikben egyháztörténelmi jegyzeteket, adatokat hagytak fenn, különös kegyelettel emlékeztet meg Szilágyi Bénéámin Istvánról, kinek iratai, ugymond, most kezében vannak, de fájdalom! legnagyobb részt elrongyoltan és hiányosan, melyért mint megjegyzi — nem a régiség, hanem a kezelők gondatlansága okozandó. De még mielőtt a Szilágyi B. I. iratait megkapta volna, már a Páriz Pápai Rudus Redivivumának olvasása s különösen előbeszédének lelkes zárszavai indították őt arra, hogy e nagy munkára magát elhatározza. Midőn pedig a külföldről hazaérkező magyaroktól megtudta, hogy Jablonski D. E. az összes protestáns egyházak történelmét ki akarja adni, s nagyon fáj neki, hogy a magyar prot.

egyházról épen semmi adattal nem rendelkeznek s e hiányt mindenáron pótolni óhajtaná: Ember Pál most már egész tüzzel és odaadással fogott munkához. Jablonsky is megtudta ezt egy nagyméltóságú, külföldön tartózkodó ifjútól, kinek atyját Ember „optimus meus fautor-“ának s „perillustris ac nobilissimus vir-“nek nevezi, kinek fia „festivo patriae decori natus, tunc peregre apud exteros manebat,“ nevöket azonban, fájdalom elhallgatja.*)

Jablonszky nem is késett Emberrel összeköttetésbe lépni, levelet küldött neki, melyet Ember 1703. május elején kapott meg. E fontos utasításokat tartalmazó levél eredetije, Ember könyvtára s iratainak nagy részével együtt a szathmári veszedelem alkalmával (1703. szept. 28.) odaveszett; másolata azonban, melyet Kocsis János debreczeni lelkész s superintendenshez küldött, az előző írásakor még megvolt. Így lett aztán az igen fontos levél egy része, az előszóban közölhető, a mint következik:

„Obsternicabor Ego lubens pietati vestrae ut Res Testes Ecclae Hungariae, unacum Fatis sororum, Posteritatis innotescant. Est tamen, quod eam in rem a Rev. vestra Dignitate petam, eumque cum primis cupiam commendaturum.

1. Ut generalia quaedam, ad cognitionem Rerum Hungaricarum scitu necessaria (ex. gr. de Eccliarum Hung. constitutione, distributione) maxime, quae in ipsa Historia serie non occurrunt, breviter praemittantur.

2. Ut series historiae, quantumquidem fieri poterit, accurate inde a primordiis Reformationis ad finem seculi XVII. absque notabili hiatu (si quidem hoc obtineri possit) pertextatur.

3. Ut Documenta et monumenta publica majoris momenti, ex. gr. scripta Imperatorum, Regum, Eccliarum Insignium Doctorum, Privilegia etc. in ectypo adjiciantur, Historiae non quidem inserenda, eidem tamen ad calcem subjungenda.

4. Ut Heterodoxiae quoque habeatur ratio, et Socinianorum imprimis atque Anabaptistarum, si quae apud vos fuerint, gesta recenseantur.

5. Liber Ecclae. Hungaricae Ritualis, quem agendam vulgo vocamus. Canones item Ecclesiastici Synodales et similia mecum communicentur.

6. Denique si forte imagines virorum quorundam illustrium, primique in Ecclesia et in Republica ordinis, ceri incisae ad manus essent, me eas vellem communicari, ut Historiae ipsi quoque venerandi vultus inseri possint.

Caeterum gratum mihi erit, collectanea vestra quantumcunque accepisse.“ etc. etc.

Révész Kálmán.

(Folyt. köv.)

*) II. Rákóczi Ferencz, mint tudjuk, a porosz udvarral élénk összeköttetésben volt, s követei Jablonskival, mint nagybefolyásu emberrel igen gyakran érülköztek. Ilyen követe volt Rákóczinak a porosz udvarnál 1704. febr. 2-től fogva Ráday Pál (Történelmi tár 1882. I. 149.) Vajon Ember „fautorának“ a „haza kitűnő diszére született fia“ nem ilyen magyar küldött volt-é? R. K.

Kegyes alapítvány.

Vallása iránti szeretetének s nemes áldozatkészségének szép jelét mutatta közelebb a m. telkii ref. egyház egyszerű földmivelő vagyonos özvegye Sorbán Jánosné szül. Lukács Erzsébet asszony — ki megértve a nagy apostol ezen intését: „mindenekkel jót tegyetek, kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel!“ — 2000 o. é. frtot készpénzben bocsátott a m. telkii ref. egyház örök birtokába oly rendelkezéssel, hogy abból 1000 frtnak évi kamata örök időközön át a m. telkii ref. egyház lelkészének fizetés javítására fordítottassék, a másik 1000 frt évi kamatának fele része pedig azon gyermekek iskola tanítási bére fedezésére fordítottassék, kik vagy apa és anya nélküli árvák, vagy ha félárvák is olyan szegények, hogy iskolai taníttatásuk díját követelni szeretetlenség lenne; másik fele része pedig a tőkéhez csatoltatván, mindaddig növeltesse, míg annak kamataiból az általános ingyen iskoláztatás felállitható lesz.

E szép tett bizonyára önmagában hordja dicséretét! S a nemes lelkű nő, ezen — a Jézus szolgái és a vallás veteményes kertje élő, de árva szegényeiről való gondoskodása által — még életében oly emléket állított nevének, mely ellenáll az idő rontó hatalmának s emléke örökre fog élni, nevezett egynáz lelkészei és azon árvák szívében, kik alapítványa kamataiból az iskolában szent vallásunk mindenkor vigasztaló tudományára oktattatni fognak.

Áldja meg őt az egek Ura! nagylelkű adományáért hosszú és boldog élettel, hogy még földi életében érezhesse azon mennyei örömet, mely a szegény árvák könyei felszarításakor tölti el a könyörülő sziveket!

Protestáns egyházunknak pedig adjon a minden áldások adója számos ily vallásos lelkű áldozatra kész hiveket!

Körözsölgyi.

A tiszántuli reformált egyházkerület tavaszi közgyűlésének közérdekű tárgyai.

Folyó hó 3-án vette kezdetét az egyházkerületi közgyűlés. Révész Bálint püspök megható imában kérve az Isten áldását a gyűlés munkálkodására, gyűlést megnyitó beszédében röviden jelezte egyházi állapotainkat, s a mult évi augusztusi közgyűlés ideje óta fölmerült kiválóbb mozzanatokot egyházi életünk mezején. Jellemezte az idők jeleit, melyek főlemelőleg és biztatólag vagy épen lehangolólag hathatnak a magyar protestáns egyházra. A nemcsak tartalmilag, de szónoki előadást illetőleg is kitűnő beszéd lelkészséggel fogadtatott.

Csiky Lajos theologiai tanár feleskettetett s szép beszédben üdvözölte az egyházkerületet és fejezte ki háláját.

A lelkészképeségi vizsgákat vezetett esperesi kar jelentése felolvastatván, 26 ifju atyafi nyerte ki a 2-dik vizsga letételét igazoló bizonyítványát; 31-en pedig 1-ső vizsgát tettek.

2-dik vizsgát tevők: Kósa Aladár, Kiss Bertalan, Almássy Lajos, Bögös Lajos, Nánásy Imre, Vincze Ödön, Szügyi Dániel, Fekete Imre, Tamás László, Lengyel Pál, Lévai Mihály, Böszörményi Béla, Fekete Gyula, Ónodi Sándor,

Szük Károly, Gyüre László, Hatvani Pál, Kovács Gyula, Nagy Sándor, Bethlendi Sándor, Szokolai Béla, Cserepes Gerzson, Márton Gyula, Adorján Gyula, Turi Zsigmond, Hértér Gyula.

1-ső vizsgát tevők: Szabó Elek, Moravec Károly, Tóth Imre, Doma Gyula, Eröss Lajos, Tóth Albert, Nagy Károly, Szilágyi Sándor, Nagy Elek, Jakucs Sándor, Szabó József, Szabó Sándor, Berey József, Szabó Imre, Vértesi Mór, Mácsai Sándor, Miskolczi László, Bodnár Béla, Bereczki József, Nyakas Balázs, Mezösi Pál, Soós Lajos, Major Gyula, Nagy Lajos Thuróczi Gyula, Erdős Ignác, Bartha Géza, Domokos Károly, Lehelösi István, Szabó Lajos, Zámboi Zoltán, Mátéfi Ferencz.

A zsinatról, annak lefolyásáról s alkotásairól jelentését olvasta fel Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. A zsinati jegyzőkönyv 218. számú végzése alapján, a Lippán felállítandó ref. lelkészség ügyében a nagyszalontai egyházmegye hivatott fel a javaslatételre; az országos domestika érdekében a buzgóság és tevékenység kifejtésére pedig az egyházmegyékhez aláírási iver küldetnek szét. A püspöki és főgondnoki kar konferenciájáról fölterjesztett jelentésből örömmel értesült a közgyűlés, hogy mily éber figyelemmel örködnék prot. egyházunk autonomiája felett. A Baldácsi-alapítvány tárgyában beterjesztett jelentés Gr. Dégenfeld Imre elnöke alatt egy küldöttségnek adatott ki véleményezésre, e küldöttség tagjai: Ujfalussy Miklós, Gr. Ráday Gedeon, Ritook Zsigmond, Kiss Áron, Szilágyi Lajos és Madarász Imre jegyző.

Szél Kálmán n. szalontai lelkész jelentette, hogy az 1851-dik évben a debreczeni főiskolában tanult első éves bölcsészek 500 firtos alapítványt tettek ösztöndíjra; t. i. azon összegnek évi kamata a 7-dik osztályban tanuló szegény de jó tanuló ifjunak adassék a tanárkar által. A gyűlés hálás köszönettel fogadta a kegyeletes visszaemlékezésnek e kétségtelen tanujelét.

A gyűlés második napján a jegyzőkönyv hitelesítése után felolvastattott a Baldácsi-alapítványra kiküldve volt küldöttség jelentése, a mi tudomásul vétetvén, egyszersmind megválasztattak azon küldöttség tagjai, a mely a tiszántuli egyházkerület részéről az egyetemes Baldácsi-féle bizottságba, a superintendentiák megbizottainak közgyűlésébe a jövő évre küldetik ki. Tagok Gr. Dégenfeld Imre főgondnok elnöke alatt Révész Bálint püspök, Horthy István és Kiss Áron.

Beterjesztetett és elfogadtatott azon bizottság jelentése, a mely a máramaros-szigeti lyceum tárgyában küldetett ki.

Majd felvétellett a superintendentialis gyűléseinktől már annyi időt elrablott Turgonyi Lajos-féle mező-turi papválasztás ügye. Turgonyi Lajos a superintendentia által az egyházmegye ellenében túri lelkésznek jelentetett ki.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A

Nehány vonás a baseli egyetem legrégebb multjából és jelenéből.

(Folytatás.)

Még csupán a hittanhallgatók vizsgáiról kell röviden szólnunk. Ezek a theologiai fakultás jogkörébe nem tartoznak; a tanár csak felolvas, a lecke-könyvnek aláír s e tekintetben végezte feladatát. — Több kántonok: Zürich, Aargau, Basel stb., melyek egymással egyház-kormányzatilag szövetségben állanak, választják papok és tanárokból az állandó vizsgáló bizottságot, mely évenként kétszer, ősszel és tavasszal, most Baselben, majd Zürichben veszi fel a papjelöltektől a vizsgálatot. E bizottmány elnöke jelenleg Dr. Finsler G. zürichi antistes.

A kik ezen szövetséges kántonok egyházaiban lelkészi hivatalba lépni kívánnak, két vizsgát tartoznak tenni; az első bölcséleti előtani, a második theologiai. Az első vizsgára jelentkezésnél kívántatik: 1. Ajánlat az illető kánton egyházi hatóságától. 2. Érettségi bizonyítvány. 3. Legalább két évi fensőbb tanfolyam látogatásáról szóló bizonylat, mely állhat csupán a lecke-könyvből. 4. Erkölesi bizonyítvány. A második vizsgára az itt említett 1. 2. 4. szám alatti kellékeken kívül legalább 3 évi akadémiai tanfolyamról, különösen a homiletikai és katechetikai gyakorlatokról és az első vizsgáról szóló elegendő bizonylat, végre rövid életrajz.

Az első vizsga a következő tantárgyakra terjed: 1. Lélektan. 2. Bölcsészettörténelem. 3. Egyetemes vallástörténet. 4. Egyháztörténet egybekötve Mivelődéstörténelemmel. 5. Olvasás és fordítás az ó- és új-testamentom egyes szakaszaiból. — A második vizsga: 1. Bevezetés az ó-testamentomba és bibliaismeret. 2. Új-testamentomi exegesis a segéd tudományokkal. 3. Dogmatika Dogmák története és Symbolika. 4. Keresztyén erkölcsstan tekintettel a socialis problémákra. 5. Gyakorlati theologia. 6. Nevelés-tan — próbatanítással a népiskolában.

Mindkét vizsga írásbeli és szóbeli. Az első vizsgán a lélektanból — ebből szóbeli nem is tartatik — és egyháztörténelemből; — a második vizsgán az 5 első pont alatt megnevezett tantárgyakból kell írásbeli dolgozatot készíteni. Mindenik feladatnál az illető vizsgatevők több kérdés közül szabadon választhatnak s a dolgozattal 2-3 óra alatt készen kell lenniök. Ez írásbeli vizsgálatok — zárt teremben, felügyelet alatt — a szóbelit mindig egy hónappal megelőzik, hogy a dolgozatok a vizsgáló bizottság tagjai közt köröztetvén, érdemleges bírálatban részesüljenek.

A szóbeli vizsgán alkalmat kell nyújtani a kandidatusoknak annak kimutatására, hogy a fent elsorolt tantárgyakban mind általános áttekintéssel bírnak, mind az egyes fejezetek részleteit lényegében ösmerik.

A theologiai vagy második vizsga sikeres kiállása után az illető kandidatusoktól gyakorlati képességük megbizonyítása is megkívántatik, e végből a kiadott szövegről fél nap alatt tartoznak predikáció-vázlatot készíteni, mely a vizsgáló bizottság tagjai közt szintén köröztetik. Majd egy heti előkészület után próbapapolást tartanak s annak sikeres megtörténte után a bizottság oly bizonyítványt ad, melynek erejénél fogva az illető a lelkészi hivatalra képes és választható.

Ez a részletes szabályzat rövid foglalatja. E szerint tehát a sweiczi református hittanhallgató 3 évi akad. tanfolyam hallgatása után, kellő szorgalom mellett hittanszaki pályáját elvégzi s választható lesz. Két lelkészképeségi vizsga van tehát itt is mint nálunk, csak hogy itt épen fél annyi idő alatt eleget lehet tenni annak s nem előzi meg 8 félévi szigorlat s számos időközi colloquium. Mennyi időt elrabol ez a tanártól s mily kevés a haszon abból a tanulóra nézve. Itt volna talán már az idő, hogy magunkat e kis iskolás rendszer alól emancipáljuk; tanszabadságunk az átmeneti éveket talán túlhaladta már. Miért ne lehetne úgy berendezni a mi lelkészképeségi két vizsgánkat is, hogy az minden előbbi szigorlatokat, colloquiumokat feleslegessé tegyen. Ki szíves lélekkel lép a theol. pályára, e mellett van tehetsége és szorgalma, annak nincs szüksége arra, hogy járszalagon vezetessék; ki csak kenyérkeresetül, szükségképeni életpályául választja azt, minden lelki töredelem nélkül, minden rigorosumok daczára is átuszsa azt a 8 félévet és mégis mikor a kápláni vizsgára előáll, nem tudja azt, a mit egy IV-ed elemi osztályos gyermek otthon az édes apjának magyarázgat. Tudom én azt jól, hogy mások a mi körülményeink, de végre is a régi rendszer maradványaival előbb utóbb szakítanunk kell; hozzászoktatnunk az ifjúságot tanulmányozáshoz, önálló buvárkodáshoz, egyengetnünk, készítgetnünk utját a várva várt kedves vendégnek, a magyar protestáns egyetemnek. Jól esik a közel jövőben látnunk azt s ha elébb nem is, de akkor bizonyára jobban figyelemre méltathatjuk e vizsgarendet, tanulhatunk és átvehetjük belőle, mit czélszerűnek és jónak találандunk.

A sweiczi református hittanhallgató helyzete a mienknél még más tekintetben is sokkal kedvezőbb. Jóval több Sweiczban a lelkész nélkül levő egyházak száma, mint azon papjelöltéké, kik évenként vizsgát tesznek s mikor már valaki bizonyítványát kézhez kapja, 3—4 egyház küldöttsége áll előtte meghívásával. A segédlelkészség épen e miatt ma már nincs divatban, legfeljebb ha valaki egy vagy más tekintetben gyengének érzi még magát arra, hogy egy gyülekezet vezetését vállaira vegye, ha épen úgy akarja, kápláni állomást is nyerhet.

Kiss Bertalan.

(Vége köv.)

Dévai Bálint 61 éves tanító emlékezete.

Megható gyász ünnepélynek volt színhelye husvét harmadik napján d. e. 10 órakor a b. zsadányi ref. egyházközség; akkor kísértük örök nyugalomra Dévai Bálint ref. leánytanítót, a nagyszalontai egyházmegye tanítótestületének Nesztorát, hogy kipihenje 78 hosszú év s abban 61 esztendeig folytonosan a tanítói terhes, de magasztos munkásság fáradozásait.

Midőn elhunyt agg kartársam felett még egyszer megújítani kívánom az emlékezet szövétnekét, álljon itt életrajza röviden.

Dévai Bálint született Biharmegye Gáborján községében, egyszerű földmives családból; az elemi iskolákat szülőhelyén bevégezvén gymnasiumba a debreczeni anyaiskolába ment, honnan a VII. osztályból kisebb fiu gyermekek tanítójául — praceptor — kiment Nagy Szalontára, hol első s igen kedves tanítója lón koszorus költőnk Arany Jánosnak, kinek egy — még 6 éves korában hozzá irt — versét, haláláig a legbensőbb kegyelettel őrizte, s annyira

féltékeny volt birtokára, hogy csak legbizalmasabb embe-
reinek s alólirottak is csak most egy éve igen hosszas kérelmére mutatta meg. (E verset hivataltársa Nagy Imre a „Vasárnapi Ujság“ mult évi folyamában közölte, midőn a veterán tisztársnak jubiláltatása egy pár illetékes lapban indítványoztatott. Fájdalom, az indítvány egyházmegyei tanító egyesületünk 6 évi — reményem hinni csak — szendergése miatt kiáltó szó maradt a pusztában.) Szalontáról Tárkányba, innen Zsadányba, majd Ugrára vitetett fitanítónak, míg végre 1869-ben ismét a zsadányi egyház választotta el leánytanítójának. Így töltött ő el 61 — s ebben 26 évet Zsadányban a népnevelés terén, szerény nyájas magaviselete, hivatali buzgósága mindenütt a legnagyobb tiszteletet és elismerést vívták ki számára úgy előjárói mint a szülők s az egyszerű falusi nép előtt. Hogy mily szeretettel csüggett a tanítói pályán nem a kenyérért, de valódi hivatásból mutatja alábbi nyilatkozata, mit a derék zsadányi előjárók előtt — kik agg korára hivatkozva pár év előtt egész fizetés mellett nyugdíjazni akarták — tett: „elismerem hogy mint ember öreg vagyok, de szeretném látni azon ifjút, ki nálam jobb eredményt produkál.“

Rövid, néhány napi gyengélkedés után husvét első napján délután 2 órakor minden nagyobb fájdalom nélkül, a XXIII. zsoltár e két utolsó sora: „Lelkemet megnyugotja szent nevében és vezér! engem igaz ösvényében“ érthető elmondása után csendesesen örökre elaludt. — Koporsójára, valóban minden tekintetben méltó agg neje Fekete Ágnes s 14 gyermekök közül csak egy élő leánya Linka hullatták a nehéz fájdalom és veszteség könyeit, mert az elhunytban nem csak a hü férjet s páratlan jó apát, hanem egyetlen s utolsó támaszukat tették sirba, s míg érdekükben testületileg tennénk lépést, ajánlom őket e helyen is egyházi főhatóságaink s a magas közoktatási miniszteri-m pártfogásába.

A temetésen ott voltak számos vidéki kartársai, és a szomszéd községek képviselői. Az elég tágas templom zsufolásig megtelt helybeli minden rendű és koru hivekkel; mindnyájunk szemeiből könnyet fakasztott a kitünő gyászbeszéd, melyet helybeli lelkész tisz. Nagy Bénéjám ur tartott az elhunyt felett Pál II. Timóth IV. rész 7. 8. vers alapján: „Ama nemes harczot én megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája, melyet megad nekem az Ur ama napon, amaz igaz bíró.“ A gyász beszéd a társadalom három osztálya a földmives, tudós és művész küzdelmeit, harczait a negyedikkel a tanítóéval összehasonlítván, legnehezebbnek s leghálátlanabbnak ez utóbbit rajzolta.

A koporsó sirbatételekor Balog József geszti fitanító mint az elhunyt egyik volt tanítványa több egykori tanítványai, — a sir behuzása után pedig a pályatársak nevében alulirott vett bucsut az elhunyttól.

Béke lengjen a hosszú időn át elfáradt munkás sirhalma felett! Áldás emlékezetére!

Szőke János,
okányi ref. tanító.

Különfélék.

A Budapesti Szemle 1882-ik évi Aprilisi füzetében „Haynald érsek memoranduma s a katolikus álláspont“ czim alatt egy nagyérdékü czikket közöl, melynek elolvasását

nagyon ajánljuk lapunk olvasóinak és egyházunk vezérférfiainak. Igen ügyesen ki van mutatva benne a Hynald érsek által mindnyájunk meglepetésére hangsúlyozott catholicus autonomiának tarthatatlansága sőt képtelensége. Ki van benne mondva hogy az 1848. XX-ik törvényczikk ellenére is a cath. egyház még mindig, úgy egyházi mint iskolai tekintetben, kiváltságolt helyzetben van tényleg. A vallás alap vagy tanulmányi alap természetéről is érdekes megjegyzések foglaltatnak benne, s tiltakozik a czikk írója azon könnyedség ellen, melyel e kérdést Haynald érsek és a catholicus főpapok elintézni akarnák, rámutatva a figyelembe veendő dolgokra. A czikk végén nagy érdekű egy pár általános megjegyzés foglaltatik a felekezeti álláspontról a melyeken különben a kelleltinél jobban átérzik az állami omnipotentia utáni vágy. Az állam kényszerhelyzetben van — ugymond — a felekezetekkel szemben. De az államnak az autonom felekezeteknél tudnia, látnia kell mit mivelnek. Ellenőriznie kell mily képzettségűek tanáraik, tanrendszerök s magok választotta tankönyveik, és meg kell itélni tudnia, mily alapon adják ki azon bizonyítványokat, melyek növendékeiket az állami intézetek megfelelő osztályaiba át lépésre, különösen pedig érettségi bizonyítványaik, melyek azokat a felsőbb oktatásra s az által az állami élet valamennyi magasb pályájára lépésre jogositják; és végre, és mindenek fölött látni tudni, ismerni s ellenőrizni kell az iskola összes szellemét és életét, hogy a kultura templomai sem a szellemi elsatnyulásnak és elcsenevészesnek, sem erkölcsi bajoknak vagy épen államellenes üzelmeknek gócaivá ne váljanak. E czikkre még visszatérünk.

Ballagi Mór a Protestáns egyházi és iskolai lap legutóbbi számában megkezdte a bold. Révész Imre felett az Akademia ez évi ápril 24-diki összes ülésében tartott szép emlékbeszéde közlését.

A Petőfi-társaság f. hó 7-dik napján d. e. 10 órakor tartja debreczeni gyűlését és felolvasásait a színház helyiségeiben. Mint a városi elfogadó bizottság intézkedését méltánylással említjük fel, hogy ez alkalomra nagy számú (300-on felül) jegy bocsáttatott a tanuló ifjuság. különösen és első sorban a főiskolai magyar irodalmi egylet tagjai rendelkezésére.

A h. nánási egyház a főiskolai tápintézet részére 50 frtot küldött a főiskolai igazgatósághoz. Követendő példa mind nagyobb mind kisebb egyházainknak. Mert a főiskolai pénztárra nagy súlylyal nehezedik a tápintézet terhe, s vagy tetemes reductiókat kell e téren tennie, vagy pedig nagyobb mértékben igénybe vennie az egyházak és azon egyházmegegyék segedelmét, a melyeknek területéről segélyezendő ifjak a legnagyobb számban vannak.

Az országos középiskolai tanáregylet ez évi közgyűlését július 6. 7. és 8-dik napján fogja tartani Kolozsvárott. A közgyűlésen következő kérdések fognak tárgyalatni: A feyelem a középiskolában; a főváros és vidék érdekei; visszapillantás az ez évi középiskolai mozgalmakra; a latin és görög nyelv tanítása a gymnasium felsőbb osztályaiban; a filozófiai oktatás a gymnasiumokban; az ambitio nevelése; végre egy-egy didaktikai kérdés fejtegetése a számtan és a földrajz köréből.

Badicz László ref. lelkész Ósiben a mezőföldi egyházmegyében, 75 éves korában meghalt. Mind hivatalában, mind családi életében — egy virágzó család feje — a keresztyéni szelidség és szeretetnek az egész vidéken tisztelt példányképe volt. Temetése nagy részvéttel ment végbe ápril 15-én.

A sárospataki főiskola tanügyi bizottsága is elhatározta ápril 12-ikén tartott ülésében a párhuzamos osztályok felállítását; és a jövő évtől kezdve 500 frt fizetéssel ellátott segédtanárok beállítása fog a superintendentián javaslatba hozatni. Az érettségi vizsgálatok szigorítása és szabályosabb megtartása iránt is hozattak ez alkalommal üdvös határozatok.

A felső-somogyi ref. egyházmegye ápril hó 18—21 napjain tartott gyűlésében, a csurgói eddig 6 osztályu gymnasiumának 8 osztályuvá emelését elhatározta úgy hogy a jövő tanévben már a 7-ik osztály fel fog állittatni. E czélra a b. somogyi egyházmegye esperese, a derék Körmeny Sándor ur 1000 forintot irt alá.

György Endre zsinati képviselő és a máramaros-ugocsai egyházmegye buzgó tanácsbirája mult évi zsinati napidíjjait, 125 forintot a nevezett egyházmegye rendelkezése alá bocsátotta. Az adományból 100 frt tőkésített; 25 frt pedig két inséggel küzdő tanító családja között osztatott ki.

Révész Imre emlékére a püspöki hivatalhoz befolyt adományok:

Fördös Lajos kecskeméti ref. lelkész gyűjtése: Takács József pándi reform. lelkész 1 frt, Miskolczy Dénes szentmárton-kátai ref. lelkész 1 frt, a jászberényi ref. egyház 2 frt, a vadkerti ref. egyház s lelkész 1 frt, a kecskeméti ref. egyház 10 frt, a kecskeméti ref. lyceum tanári kara 5 frt, Fördös Lajos kecskeméti ref. lelkész 2 frt, összesen 22 frt.

Várad Gábor segédgondnok 5 frt.

Szemes László szentjánosi ref. lelkész 1 frt.

Szerkesztői üzenet.

Szatmárhegy, M. P. urnak. A beküldött levélben a szatmárhegyi egyházgondnok ur olyan dolgokkal és olyan módon van vádolva, hogy a levelet ilyen alakjában nem közölhetjük. Kérjük a tényeket szabatosabban előadni, így majdnem hihetetlenek is vannak a levélben. Különben bővebben utána kérdezzünk a dolognak, mert a néhol nem elég világosan fogalmazott levélből a közönség úgy sem szerezhetne tudomást a szatmárhegyi ügyekről, valamint mi sem szereztünk.

Tartalom: Kincseink érdekében. — A XLVI. zsoltár átirata Felekezeti gymnasiumaink jövője. — 178-dik ének. — A XXIX. zsoltár átirata. — A balogi Cationale. — A mezőföldi reform. egyházmegye üléséből. — Észrevétel „a bihari ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése” czimű tudósításra. — D. Ember Pál egyháztörténelme. — Kegyes alapítvány. — A tiszántuli reformált egyházkerület tavaszi közgyűlésének közérdekű tárgyai. — Tárca: Néhány vonás a baseli egyetem legrégebb multjából és jelenéből. Kiss Bertalan. — Dévai Bálint 61 éves tanító emlékezete. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**